

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ
[CURRENT ISSUES IN LINGUOCULTURAL STUDIES]

УДК: 811.133.1'373:301.7:008(44)

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 23.07.2025 р.

Фінансування [Financing] – самофінансування [self-financing]

Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 25.07.2025 р.

Оригінальність тексту [The originality of the text] – 100 %

<http://doi.org/10.17721/2663-6530.2025.48.14>

КУЛЬТУРНІ КОДИ У ФРАНЦУЗЬКИХ НЕОЛОГІЗМАХ: МІЖ
ТРАДИЦІЄЮ ТА МОДЕРНІСТІЮ

Наталя Володимирівна Миронова (м. Київ, Україна)

[ORCID: 0000-0002-9273-3863](https://orcid.org/0000-0002-9273-3863)

natalia.myronova@knlu.edu.ua

кандидат філологічних наук, доцент
кафедри італійської і французької філології та перекладу,
Київський національний лінгвістичний університет
(Міністерство освіти і науки України)
03150, м. Київ, вул. Велика Васильківська, 73

Стаття досліджує роль неологізмів у французькій мові як інструменту адаптації до суспільних трансформацій, технологічного прогресу та глобалізації. Неологізми – нові слова, словосполучення або значення – відображають культурні тенденції, збагачують комунікацію та роблять мову живою та відкритою до інновацій. Вони виникають для позначення нових понять, технологій, соціальних явищ і, спочатку сприймаючись як незвичні, з часом можуть увійти до активного вжитку або зникнути.

У статті представлено класифікацію неологізмів за походженням, сферою вжитку, способом творення та тривалістю існування. Особливу увагу приділено впливу технологічного прогресу, соціальних змін, екології, культурної глобалізації та мовної політики на формування неологізмів.

Аналізуючи приклади – від coronapéro і distanciel до écriture inclusive та zéro déchet – стаття демонструє, як французька мова поєднує традицію та інновацію, залишаючись актуальною завдяки гнучкості та творчій участі носіїв мови.

(Current issues in linguistic communications [Aktual'ni pytannja komunikatyvnoi' lingvistyky])

Cultural Codes in French Neologisms: Between Tradition and Modernity (in Ukrainian) [Kulturni kody u frantsuzkykh neolohizмах: mizh tradytsiieiu ta modernistiu]

© Myronova N. V. [Myronova N. V.], natalia.myronova@knlu.edu.ua

Неологізми виступають маркерами епохи, відображаючи дух часу та виклики, з якими стикається суспільство.

Ключові слова: *французькі неологізми, культурні коди, мовна традиція, мовна модернізація, словотворення, семантичні зсуви, запозичення, мовна ідентичність, культурна адаптація неологізмів, культурні тенденції, технологічний прогрес, глобалізація, мовна політика.*

CULTURAL CODES IN FRENCH NEOLOGISMS: BETWEEN TRADITION AND MODERNITY

Natalia V. Myronova (Kyiv, Ukraine)

[ORCID: 0000-0002-9273-3863](https://orcid.org/0000-0002-9273-3863)

natalia.myronova@knu.edu.ua

PhD (Philology), Associate Professor of Italian and French Philology and Translation
Department, Kyiv National Linguistic University
(Ministry of Education and Science of Ukraine)
73, Velyka Vasylkivska Str., Kyiv, 03150

The article explores the role of neologisms in the French language as a tool for adapting to social transformations, technological progress, and globalization. Neologisms – new words, word combinations, or meanings – reflect cultural trends, enrich communication, and make language alive and open to innovation. They arise to denote new concepts, technologies, and social phenomena, and, initially perceived as unusual, may eventually enter active use or disappear.

The article presents a classification of neologisms by origin, scope, method of creation, and duration of existence. Particular attention is paid to the influence of technological progress, social change, ecology, cultural globalization, and language policy on the formation of neologisms.

Analyzing examples – from coronapéro and distanciel to écriture inclusive and zéro déchet – the article demonstrates how the French language combines tradition and innovation, remaining relevant thanks to the flexibility and creative participation of native speakers. Neologisms act as markers of the era, reflecting the spirit of the times and the challenges facing society.

Keywords: *French neologisms, cultural codes, language tradition, language modernization, word formation, semantic shifts, borrowing, language identity, cultural*

(Актуальні питання лінгвокультурології [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])

Культурні коди у французьких неологізмах: між традицією та модерністю (Українською) [Kulturni kody u frantsuzkykh neolohizмах: mizh tradytsiieiu ta modernistiui]

© Миронова Н. В. [Myronova N. V.], natalia.myronova@knu.edu.ua

adaptation of neologisms, cultural trends, technological progress, globalization, language policy.

Динаміка французької культури у словотворенні – це справжнє дзеркало суспільних змін, технологічного прогресу та глобалізації суспільства. Саме неологізми – нові слова, словосполучення або значення, що з'являються в мові на певному етапі її розвитку і сприймаються носіями мови як нове, незвичне – є інструментом адаптації мови до змін, відображення культурних тенденцій та збагачення комунікації, що робить мову живою, динамічною та відкритою до інновацій.

Неологізми виникають для позначення нових понять, предметів, явищ, галузей науки, технологій або соціальних реалій. Їхньою ознакою є абсолютна новизна для більшості мовців. Вони є категорією історично змінною і належать до пасивного словника, поки не увійдуть до активного вжитку або не зникнуть з мови.

Неологізми класифікують за різними ознаками. До основних типів відносять класифікації за походженням, сферою вжитку, способом творення та тривалістю існування.

Так, за походженням неологізми поділяють на:

- **власне мовні (внутрішні)** – утворені за допомогою словотворчих засобів самої мови (наприклад, жартливий неологізм, що з'явився під час локдауну *coronapéro* (вечірка під час карантину) *corona* (скорочено від *coronavirus*) + *apéro* (аперитив); *distanciel* (дистанційний), що використовується для опису дистанційного навчання або роботи (*enseignement distanciel*) та утворений від *distance* (відстань) + суфікс *-iel*.

- **запозичені (іншомовні)** – запозичені з інших мов (наприклад, *swag* (свег); *selfie* (селфі); *troll* (троль) тощо).

За сферою вжитку неологізми поділяються на:

- **загальномовні** – вживані широким колом носіїв мови (наприклад, *binge-watching* → *binge-viewing* (перегляд серіалів запоєм); *gilets jaunes* (жовті жилети); *kiffer* (обожнювати); *cloud* → *informatique en nuage* (хмарні технології));

- **авторські (індивідуальні)** – створені окремим автором для певного тексту або стилю (наприклад, неологізм Жан-Люк Меленшона *dégagisme*

(дегажизм) від арабського *dégage!* (геть!), яке використовувалося під час протестів у Тунісі та Франції, а Меленшон використовував цей термін для опису масового невдоволення політичною елітою; неологізм Строме *chouffe* (поглянути, звернути увагу) від арабського *chouf* (подивитися);

- **термінологічні** – використовуються в певній галузі науки, техніки, культури (наприклад, *autopartage* (каршеринг); *vélopartage* (велошеринг); *classe inversée* (перевернутий клас); *cybercriminalité* (кіберзлочинність) *écomobilité* (еко-мобільність); *pourriel* (спам));

- **соціальні (соціолекти)** – характерні для певних соціальних груп (наприклад, жартливий термін для опису псевдоінтелектуалів *Boltanski* (людина, яка виглядає як інтелектуал, але не є ним) від прізвища французького соціолога Люка Болтанські; *wesh* (привіт, ей) від арабського *wesh* (що там?); *non-binaire* (небінарний); *meuf* (дівчина) від *femme* (жінка); *keum* (чоловік) від *mes*.

За способом творення неологізми розподіляють на:

- **словотворчі** – утворені за допомогою префіксів (*surconsommation* (надмірне споживання) – *sur-* (над-) + *consommation* (споживання); *dématérialisation* (дематеріалізація) *dé-* (префікс заперечення/зворотної дії) + *matérialisation* (матеріалізація)), суфіксів (*végétalisation* (озеленення) – *végétal* (рослинний) + суфікс *-isation* (процес). *influenceur* / *influenceuse* (інфлюенсер) *influencer* (впливати) + суфікс *-eur/-euse* (той, хто виконує дію)), основоскладання (наприклад, людина, яка обмежує споживання м'яса з екологічних міркувань – *climatarien,ne* (кліматаріанець / кліматаріанка) від *climat* (клімат) + *végétarien* (вегетаріанець); альтернатива англіцизму *safe space* → *espace bienveillant* (безпечний простір) *espace* (простір) + *bienveillant* (доброзичливий); *finTech* → *technologies financières* (фінтех) *technologies* (технології) + *financières* (фінансові));

- **семантичні** – нові значення вже існуючих слів (наприклад, *confinement* (карантин, локдаун), що раніше означало "усамітнення" (наприклад, у монастирі), тепер – обмеження пересування через пандемію; *résilience* (стійкість), яке раніше вживалося в фізиці та позначало здатність матеріалу повертатися до первісної форми, тепер – психологічна стійкість людини до стресу; *précarité* (нестабільність, уразливість), що раніше означало "нестійкість", тепер – соціальну проблему;

(Актуальні питання лінгвокультурології [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])

Культурні коди у французьких неологізмах: між традицією та модерністю (Українською) [Kulturni kody u frantsuzkykh neolohizmakh: mizh tradytsiieiu ta modernistiui]

© Миронова Н. В. [Myronova N. V.], natalia.myronova@knu.edu.ua

- **фразеологічні** – нові стійкі словосполучення (наприклад, *faire le buzz* (створити ажіотаж) букв. "створити дзижчання" (від англ. *to buzz*) використовується для опису чогось, що швидко набирає популярності в інтернеті або медіа; *être dans le game* (бути в грі) букв. "бути в грі" (від англ. *to be in the game*) вираз означає бути в курсі подій або активно брати участь у чомусь; *être dans le durable* (бути сталим) вираз для опису людей, які дотримуються екологічного способу життя; *faire le pont* (подолати розрив) букв. "робити міст", вираз означає взяти вихідний між святами, щоб подовжити відпустку).

- **аббревіатури та акроніми** (наприклад, *smicard* (людина, яка отримує мінімальну зарплату) від *SMIC* (мінімальна зарплата у Франції) + суфікс *-ard*; *ZAD* (*Zone à Défendre* – зона для захисту) термін для позначення самоврядних екологічних поселень; *RGPD* (*Règlement Général sur la Protection des Données* – Загальний регламент захисту даних) Французький еквівалент англійського *GDPR*).

- **кальки з англійської, але з французькими словами** (наприклад, *fin de semaine* (вихідні) калька з англ. *weekend*, утворена з французьких слів (*fin* + *semaine*); *courriel* (електронний лист) калька з англ. *e-mail* утворена від *courrier* (пошта) + *électronique* (електронний); *navigateur web* (веб-браузер) калька з англ. *web browser*; *logiciel libre* (вільне програмне забезпечення) калька з англ. *free software*).

- **неологізми з негативним або іронічним відтінком** (наприклад, жартливий термін для опису заможних міських інтелектуалів з ліберальними поглядами *bobo* (буржуазна богема) поєднання *bourgeois* (буржуа) + *bohème* (богема); *hasbeen* (колишня знаменитість) від англ. *has-been*, але вживається у французькій для опису людей, чия слава минула; *travail ubérisé* (уберізована праця) праця без соціальних гарантій, як у водіїв Uber).

За тривалістю існування неологізми підрозділяють на:

- **актуальні**, які активно вживані в сучасній мові;
- **історизми** – неологізми минулого, які вийшли з ужитку (наприклад, позначення радикальних революціонерів з народу *sans-culotte* (санкюлот) букв. "без штанів" (оскільки носили довгі штани замість аристократичних шортів); позначення молодіжної субкультури 1960-х з яскравим стилем одягу та музикою *yéyé* (єє) від англ. *yeah! yeah!* (пісні The Beatles); французький попередник

інтернету *minitel* (мінітель) вийшов з ужитку у 2010-х; кафе з комп'ютерами та доступом до інтернету *cybercafé* (кіберкафе) вийшло з ужитку через поширення смартфонів; дії для запобігання поширенню вірусу (миття рук, маски) *geste barrière* (захисний жест) зараз вживається рідше);

- **ефемерні** – короточасні неологізми, які швидко зникають з мови (наприклад, фраза-символ Емманюеля Макрона під час президентської кампанії 2017 року *en même temps* (одночасно), яка використовувалася для іронічного опису його невизначеної позиції щодо багатьох питань, а після виборів майже зникла з ужитку; прізвище охоронця Макрона, який став центром скандалу 2018 року через побиття демонстрантів *Benalla* (Беналла) тимчасово стало синонімом зловживання владою, але швидко вийшло з ужитку; вигук, популярний у TikTok та серед підлітків у 2020–2021 роках для вираження здивування або сарказму *cheh* (чех) від арабського *cheh* (що?) зараз майже зник; *tinderisation* (тиндеризація) явище, коли люди сприймають знайомства як свайп ліво / право, як у додатку Tinder, термін з'явився у 2015–2016 роках, але зараз майже не вживається).

Неологізми часто виступають своєрідними маркерами часу, бо кожна епоха має свої слова-символи. Так для 2000-х це *blog* (блог) і *réseau social* (соціальна мережа), для 2010-х – *uberisation* (уберізація) та *fake news* (фейкові новини), а 2020-ті відзначено словами *décroissance* (дезростання) та *zéro déchet* (нуль відходів).

Джерелом поповнення неологізмів у французькій мові є:

1. Технологічний прогрес та цифрова революція. Активне запозичення термінів, що часто адаптуються за допомогою власних механізмів словотворення. Наприклад, офіційно рекомендоване Французькою академією *mot-dièse* в повсякденному вжитку часто залишається *hashtag*; офіційне *diffusion en continu* та *streaming*, *streamer*, що вже увійшли у вжиток. Нові слова для нових явищ: *télétravail* (віддалена робота), *visioconférence* (відеоконференція), *cloud* → *informatique en nuage* (хмарні технології).

2. Соціальні зміни та гендерна рівність. Французька мова, яка традиційно мала чоловічі форми для багатьох професій зараз активно впроваджує жіночі форми, фемінізуючи назви професій: *une autrice* (письменниця), *une professeure* (викладачка), *une pompière* (пожежниця); водить нові терміни для гендерної рівності: *écriture inclusive* (інклюзивне письмо) –

(Актуальні питання лінгвокультурології [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])

Культурні коди у французьких неологізмах: між традицією та модерністю (Українською) [Kulturni kody u frantsuzkykh neolohizмах: mizh tradytsiieiu ta modernistiui]

© МIRONOVA H. B. [Myronova N. V.], natalia.myronova@knu.edu.ua

використання середньої крапки (*auteur·e·s*) або дублювання форм (*auteurs et autrices*).

3. Екологія та сталий розвиток. Список неологізмів поповнюється шляхом адаптації старих слів: *recyclage* (переробка), *transition écologique* (екологічний перехід) та створення нових екологічних термінів: *éccoresponsable* (екологічно відповідальний), *zéro déchet* (нуль відходів), *décroissance* (дезростання), *végétalisation* (озеленення міст), *circuit court* (короткі ланцюги постачання).

4. Культурна глобалізація як один із провідних аспектів глобалізації суспільства пояснює збільшення кількості запозичень саме з англійської мови (*start-up*, *hashtag*) та адаптації іншомовних слів (*covid* → *covidien* – повсякденне життя під час пандемії).

5. Мовна політика. Французька академія, головною метою функціонування якої є захист і розвиток французької мови та літератури. Урядова підтримка Франції: активне просування французької мови в цифровому просторі, наприклад, через проєкти на кшталт *FranceTerm* (база офіційних французьких термінів).

Попри усі виклики та суперечки французька мова, як і будь-яка жива мова, постійно адаптується до сучасних викликів через гнучкість, творчість та активну участь носіїв – від офіційних інституцій до звичайних користувачів соцмереж. Вона поєднує традицію та інновацію, намагаючись залишатися актуальною та зрозумілою для всіх.

Література:

1. Académie française. (2023). *Rapport sur la langue française*. Retrieved from <https://www.academie-francaise.fr/>
2. Boulanger, J.-C. (2004). *Les néologismes*. Presses Universitaires de France.
3. Boyer, H. (2003). *Les mots nouveaux*. Presses Universitaires de France.
4. CNRTL. (n.d.). *Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales*. Retrieved from <http://www.cnrtl.fr/>
5. Corbin, D. (1991). *Morphologie dérivationnelle et structuration du lexique*. Niemeyer.
6. Gadet, F. (2007). *La variation sociale en français*. Ophrys.
7. Krieg-Planque, A. (2010). *Purisme et néologie en français contemporain*. De Boeck Supérieur.
8. Lefevre, F. (2022). *Les mots de la crise : Néologismes et pandémie*. L'Harmattan.

9. Moirand, S. (2007). Les discours de la presse quotidienne : Observatoire des mots de l'actualité. *Langue Française*, 155(3), 87–102.
10. Pascale, H. (2025). Roche Néologismes et société. *Bien-dire*, 161, 11.
11. Paveau, M.-A. (2017). *Langage et morale : Une éthique des discours*. Limoges : Lambert-Lucas.
12. Paveau, M.-A. (2021). *Le discours numérique : Une approche linguistique*. Éditions Lambert-Lucas.
13. Queffélec, A. (2006). *Le français dans tous les sens : Dictionnaire des mots et expressions ambigus*. Seuil.
14. Sabatier, C. (2000). *La néologie en français contemporain : Étude lexicologique et morphologique*. Champion.
15. TLFi. (n.d.). *Trésor de la langue française informatisé*. Retrieved from <http://atilf.atilf.fr/>

References:

1. Académie française. (2023). *Rapport sur la langue française*. Retrieved from <https://www.academie-francaise.fr/>
2. Boulanger, J.-C. (2004). *Les néologismes*. Presses Universitaires de France.
3. Boyer, H. (2003). *Les mots nouveaux*. Presses Universitaires de France.
4. CNRTL. (n.d.). *Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales*. Retrieved from <http://www.cnrtl.fr/>
5. Corbin, D. (1991). *Morphologie dérivationnelle et structuration du lexique*. Niemeyer.
6. Gadet, F. (2007). *La variation sociale en français*. Ophrys.
7. Krieg-Planque, A. (2010). *Purisme et néologie en français contemporain*. De Boeck Supérieur.
8. Lefevre, F. (2022). *Les mots de la crise : Néologismes et pandémie*. L'Harmattan.
9. Moirand, S. (2007). Les discours de la presse quotidienne : Observatoire des mots de l'actualité. *Langue Française*, 155(3), 87–102.
10. Pascale, H. (2025). Roche Néologismes et société. *Bien-dire*, 161, 11.
11. Paveau, M.-A. (2017). *Langage et morale : Une éthique des discours*. Limoges : Lambert-Lucas.
12. Paveau, M.-A. (2021). *Le discours numérique : Une approche linguistique*. Éditions Lambert-Lucas.
13. Queffélec, A. (2006). *Le français dans tous les sens : Dictionnaire des mots et expressions ambigus*. Seuil.
14. Sabatier, C. (2000). *La néologie en français contemporain : Étude lexicologique et morphologique*. Champion.
15. TLFi. (n.d.). *Trésor de la langue française informatisé*. Retrieved from <http://atilf.atilf.fr/>

(Актуальні питання лінгвокультурології [Aktual'ni pytannja lingvokul'turologii'])

Культурні коди у французьких неологізмах: між традицією та модерністю (Українською) [Kulturni kody u frantsuzkykh neolohizmakh: mizh tradytsiieiu ta modernistiui]

© МIRONOVA H. B. [Myronova N. V.], natalia.myronova@knu.edu.ua